

Prekenverkstedet

Den Norske Israelsmisjon

<http://www.israelsmisjonen.no/ressurser/materiell/prekenverksted>

Såmannssøndag – 13. februar 2022

Evangelietekst: Matt 13,24–30

Lesetekst I: 5 Mos 6,1–9 (**prekentekest**)

Lesetekst II: 2 Tim 1,1– 5;3,14–17

I tillit og kjærlighet til Gud, vår utfrier

Fra 1977 har kirken vår hatt en ordning med at kirkemøtet har valgt ut noen alternative tekster – deriblant noen GT-tekster – som prekentekest. Det har vært en god ordning som har bragt mange verdifulle perspektiver fra Skriftens rikholdige innhold opp på preikestolen. Kirkeåret 2021-22 blir, etter siste kirkemøtes vedtak, det siste der vi har denne ordningen. Dette gir en tilskyndelse til å bruke disse mulighetene dette året på en særlig bevisst måte, og såmannssøndagen føyer seg inn blant disse dagene med prekentekest fra Femte Mosebok.

Deuteronomium

Deuteronomium er den greske betegnelsen på boka i Septuaginta, og betyr direkte oversatt 'den andre loven'. Det er ikke en ny lovbok som avløser eller viderefører den første, men her er israel folket samlet like på østsiden av Jordan-elva, parat til å dra inn i det lovede landet etter de førti års vandring i ødemarken. Boka avsluttes ved at Moses tar avskjed med folket og dør. Men før dette skjer, holder Moses en lang tale til folket der han minner folket på hvordan Gud førte dem ut av Egypt og gjennom ødemarken og hva han forventer av troskap ved at de oppfyller lovene og forskriftene de hadde fått ved Sinai, når de nå kommer inn i landet som flyter av melk og honning (v. 1-3).

I spørsmålet om hvem som har skrevet boka, og når, er der høyst ulike oppfatninger, fra at det er Moses selv som har skrevet så å si alt på 1400 eller 1200 tallet, til at den er skrevet av ukjent(e) forfatter(e) etter eksilet, altså på 400 tallet, oftest benevnt som deuteronomisten(e). Den/de siste antas da også å ha ansvaret for flere av skriftene i GT som gjenkjennes på flere fellestrekk.

Å finne det historisk korrekte svaret på disse spørsmålene, tror jeg ikke er nødvendig for å få en tilstrekkelig forståelse av tekstavsnittet for søndagen, og å formidle dette til dem vi skal forkynne for. Utfordringen er snarere å velge fokus i et tekstavsnitt som kanskje er det aller mest sentrale og betydningsfulle i jødisk tros liv.

Et levende skriftavsnitt

Shema er betegnelsen på den mest kjente og mest brukte bønningen i jødisk bønneliv og er hentet fra dette avsnittet (v. 4-5). Den har sitt navn etter det første ordet 'hør'. Den er på et vis både en trosbekjennelse og en bønn som med grunnlag i forskriften i v.7, bes morgen og kveld og er

den sentrale delen av morgen- og kveldsbønnen i den store bønneboka *Siddur. Shema* kan også inngå i andre bønner.

Sammen med avsnittet i kap 11,13-21 utgjør v.4-9 også tekstene som skrives på pergament, rulles sammen og legges i de små sylindrerne, *mezuzah*, som ut fra v.9 har plass på høyre side av døra inn til jødiske hjem og offentlige bygninger.

En tredje konkrete bruk av samme avsnitt (ut fra v.8) finner vi i den rabbinisk-ortodokse praksisen med å feste med lærreimer en liten, svart lærboks, kalt *tefillin*, til pannen og på venstre arm under morgnebønnen. Disse inneholder også stykker av pergament med tekstavsnittene 2. Mosebok 13,1-10; 13,11-16 samt 5. Mosebok 6,4-9 og 11,13-21.

Mange fortolkere vil i dag tenke at anvisningene i v.8-9 er ment å ha en billedlig mening. Om det er ment slik eller slik, vet vi at det i Egypt og ellers i den semittiske verden var vanlig å bære religiøse tegn/symboler på arm/hånd og rundt hode, samt på dørstolper. I forskriften i v.6-9 får israelsfolket den sterkest mulige anvisning om at det ikke er det egyptiske folkets forbilde som skal være deres trygghetsplattform i et nytt land, men troskap og kjærlighet til Gud som hadde ført dem ut av trelldommen, og lydighet mot hans bud.

I hjerte og hverdag

Nerven i dette gudsforholdet har flere tråder. Det er først tillit til at den ene Gud, Jahve, - den grunnleggende trosbekjennelse (v.4) – er nok for alle sider av livet. Fristelsene til å støtte seg til andre guddommer skyldtes i hovedsak tanken om at andre skulle gi bedre (eller utvidet) sikkerhet og fruktbarhet.

Den andre 'tråden' er at dette trosforholdet ikke bare må være en ytre praksis, men komme fra en indre kjærlighet som gjennomsyrer hele personligheten, - hjerte, sjel og makt. Derfor må den også gjenspeile seg i og prege hele hverdagen, - i formidling til barna og resten av husets folk, i hverdagens møte med folk, fra morgen til kveld – det skal prege hverdagens gjøremål og hva som farger ditt blikk ('på pannen' kan også leses 'mellom øynene'), og gjelder både når du går ut av og inn i ditt hus.

Et uttrykk for alvoret i dette, er at når v.4 skrives på hebraisk, skrives ofte siste bokstav i 'hør' og siste i 'én' med større skrifttype enn resten. Sammen utgjør disse to ordstammen i ordet 'vitne'. Dette utlegges av noen som uttrykk for at det er Gud, Jahve, han som kjenner og ser det indre i mennesket, som selv er vitne til hvordan dette lever i oss.

Det største budet

Shema var også i levende bruk på Jesu tid og utvilsomt brukt av Jesus selv og var svaret hans da han ble spurt om hva som er det største bud i loven (Mk 12,29f), samtidig som han tok med budet om kjærlighet til sin neste som like stort (Mt 22,39), med henvisning til 3 Mos 19,18.

Med dette nærmer vi oss også spørsmålet om hvordan dette har adresse også til oss i dag, og ikke bare til et israelsfolk på vei inn i et nytt land til et liv midt blant annerledes troende folkegrupper.

Slik deres kall var å være et folk med totaloverskyggende kjærlighet og tillit til Gud, vist gjennom lydighet mot hans bud, forskrifter og lover, som også omfattet et liv i dyp respekt og omtanke for medmennesker, jfr 5 Mos 5,16-22, slik er også vi som i dag får leve som Guds kirke på jorda, kalt til den samme kjærlighet og tillit til Gud og et liv i omtanke og kjærlighet til våre medmennesker, jfr Mt 5,43-48.

Et interessant memento til dette kan være å undre seg litt over v.8 om å binde ordene (*Shema*) som et tegn om hånden og som et merke på pannen. Vi har jo noe lignende i en helt annen

sammenheng – i Åpb 13,16 – om dyrets merke ‘på høyre hånd eller på pannen’. Og noen har i seinere tid vært opptatt av uro over at pandemivaksinen skulle gi dette merket, og derfor avvist og advart mot den. Men kanskje 5 Mos 6,8 gir oss et hint om hva dette egentlig handler om – at det handler om hva som egentlig får forme og prege våre liv? – et hint om at det (eneste) som kan berge og bære i en åndelig presset sammenheng og kultur, er den samme tillit til Gud, og troskap mot hans ord, slik vi møter det i det gamle *Shema* – hva som står skrevet på vår hånd og vår panne ...

Satt fri til troskap

Israelsfolkets perspektiv var ikke bare landet som nå lå foran dem, på andre siden av Jordan, og som Josva var kalt til å føre dem inn i. Bak dem lå den store utfrielsen, som de stadig ble påminnet om, og bedt om å minne hverandre på, 5,6.15; 6,12. Uten utfrielsen, ville der heller ikke være noen fortsettelse, ikke noe liv i et nytt land. Utfrielsen er selve fundamentet i det kallet Gud gir dem til et liv i hans tjeneste.

Slik er de også et eksempel og et forbilde på hvordan Gud har grepet inn for å nå oss alle med frelse, håp og et nytt liv. Ja, ikke bare et eksempel, men et redskap i Guds hånd for å nå oss alle. Ved Jesu død og oppstandelse har Gud gitt oss frihetens mulighet – en utfrielse fra trelldommen under syndens og dødens krefter. Ved å gå gjennom dåpens vann i troen på Jesus Kristus, slik israel folket under Josvas ledelse krysset Jordan, har vi fått muligheten til å innta håpets og livets verden. Her er vi kalt til å leve som medmennesker med hverandre i samme troskap, tillit og kjærlighet til vår Gud.

Og som israel folket er kalt til hele tiden å formidle sin fortelling om utfrielse, Guds trofasthet og kallet til troskap, er vi kalt til å formidle ordet om utfrielsen i Jesus Kristus og kallet til nytt liv i hans tjeneste.

Knut Fr. Sørheim

Medlem styringsgruppa Bergen - tidsgiver

knutfsorheim@gmail.com